

טיפול באמנויות: מחקר ויצירה במעשה הטיפולי

חשיפה עצמית בקרב ביבליותרפיסטים

מאת: : חגית כץ, בוגרת תואר MA, המגמה לביבליותרפיה, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, הפקולטה לחינוך, אוניברסיטת חיפה.
בהנחיית: פרופ' הדס וייסמן, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוניברסיטת חיפה.
ד"ר אלון רז, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, בית הספר לטיפול באמצעות אמנויות, החוג ללימודים רב-תחומיים, אוניברסיטת חיפה.

אחת השאלות העיקריות שעמדה בבסיסו של המחקר, ביקשה לבחון כיצד תופסים וחווים ביבליותרפיסטים תהליכים וסוגים שונים של חשיפה עצמית בטיפול ביבליותרפויטי על מאפייניו הייחודיים.

מן הממצאים עלה שמרואיינות המחקר חוו שני סוגים עיקריים של חשיפה עצמית לאור מאפיינים שונים של הטיפול הביבליותרפויטי: חשיפה עצמית "מכוונת" וחשיפה עצמית ב"היסח הדעת". חשיפה עצמית מכוונת תוארה במקרים רבים כתגובה מפורשת למטופל עצמו, אשר העניק פרשנות שונה משלהן לטקסט. קרי, כחשיפה של העברה נגדית. לעומת זאת, חוויה של חשיפה עצמית בהיסח הדעת תוארה בעיקר כתחושה סובייקטיבית של המטפל, מבלי שיש לה ביטויים גלויים. במקרים אלו המרואיינות חוו חשיפה עצמית מסוג העברה נגדית באמצעות תכניו הבדיוניים של הטקסט. כלומר, תכניו הבדיוניים של הטקסט ייצגו באופן מטפורי את העברותיו הנגדיות של המטפל. עוד עלה מהמחקר, כי בכתיבת טקסט בדיוני על ידי המטפל כחלק מהתהליך הטיפולי, ישנה תחושה פנימית וסובייקטיבית של חשיפה. לעומת זאת, בכתיבת טקסט אישי (לדוגמת מכתב למטופל) יש חוויה של חשיפה בפועל. כמו כן עלה, כי מודרכים בביבליותרפיה אינם מודעים תמיד לסוגיות של חשיפה עצמית בטיפול או שמתקשים להעלותם בהדרכה. בנוסף, מדריכים בביבליותרפיה מבקשים להתמודד עם סוגיות של חשיפה עצמית באמצעות הפניית תשומת ליבם של המודרכים אליהן, הארתן, ובירור רשת יחסי העברה- העברה נגדית.

לסיכום, סוגית חשיפה עצמית של מטפל בטיפול זכתה אומנם להתייחסויות תיאורטיות ומחקריות רבות, אולם עד היום נעדרה מהספרות העוסקת בביבליותרפיה. לפיכך, המחקר הנוכחי מהווה מחקר ראשון ששם לו למטרה לתרום להבנת הסוגיה בקרב מטפלים מתחום הביבליותרפיה.

מילות מפתח: ביבליותרפיה, חשיפה עצמית, תהליכי קריאה, תהליכי כתיבה, בחירת טקסט טיפולי, הדרכה.

חגית כץ, דוא"ל: Hagit.kats@gmail.com